
Film İncelemesi: Vitus Filmi'nin Üstün Yetenekliler Eğitimi Açısından İncelenmesi

Üstün Zekâlılar Eğitimi ve
Yaratıcılık Dergisi, 2(2), 23-29
Aralık 2015
<http://jgedc.org>
DOI: 10.18200/JGEDC.2015214249



© Genç Bilge Yayıncılık
<http://gençbilgeyayincilik.com>



Merve Topal¹ ve Hasan Said Tortop²

Makale Alma: 16 Haziran 2015

Makale Kabul: 07 Ekim 2015

Öz

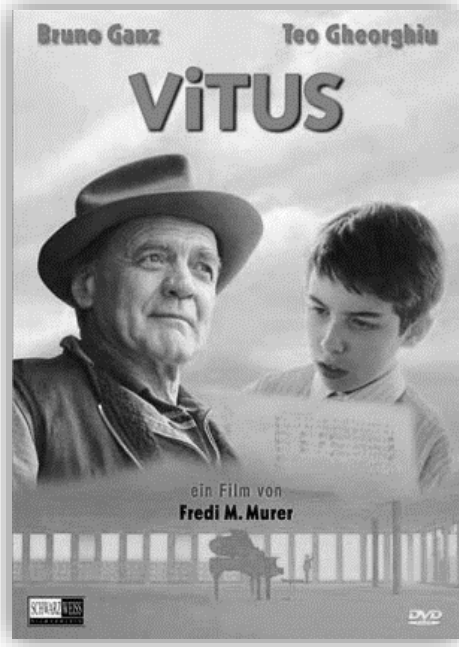
Bu çalışmada, üstün yeteneklilik olgusunun ve üstün yetenekliler eğitiminin daha iyi anlaşılması için yayınlanan Vitus filminin incelenmesi amaçlanmıştır. Film, üstün yetenekli bir çocuğun gelişiminin, düşünme yapısının ve yaşadığı sorunların daha iyi anlaşılması açısından önemli bilgiler içermektedir. Bu makalede filmin içerisinde geçen bu durumlar tek tek ele alınmıştır. Alan yazındaki bilimsel bulgular ile tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler

üstün yeteneklilerin eğitimi, Vitus filmi

¹ ÜYÜKEP Mentörü, Bülent Ecevit Üniversitesi, Özel Eğitim Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÖZELMER), Zonguldak, Türkiye. E-mail: uyukepmentor@gmail.com

²Doçent. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Zonguldak, Türkiye. E-mail: hasansaid@yahoo.com



Yayın Yılı: 2006

Yönetmen: Corinna Glaus

Oyuncular: Fabrizio Borsani, Teo Gheorghiu, Julika Jenkins, Urs Jucker, Bruno Ganz, Eleni Haupt, Kristina Lykova, Tamara Scarpellini, Daniel Rohr, Norbert Schwientek, Heidi Forster, Daniel Fueter, Livia S. Reinhard, Susanne Kunz, Thomas Mathys.

Filmin Özeti

Vitus beş yaşında üstün bir piyano çalma yeteneğine sahip ve diğer konularda da yaşlılarından üstün özellikler sergileyen küçük bir çocuktur. Hatta bu özelliklere sahip olması nedeniyle çok küçük yaşta konservatuvar eğitimine başlar. Annebabasının onun geleceği hakkında planlar yapması ve ondan sürekli çalışmasını ve başarılı olmasını beklemeleri onda normal bir çocuk olma isteğini uyandırır. Bu istek ile yaptığı plan sonucunda üstün yeteneğini saklamayı başararak ailesini normal bir çocuk olduğuna inandırır. Böylece kendi hayatını kendi yönetebilecektir. Bu süreç içerisinde piyano üzerine çalışmaya devam eden Vitus aynı zamanda büyükbabasının ve babasının işlerinin kötü gitmesi üzerine borsa işine girip başarılı olur. Borsadan kazandığı yüksek miktarda parayla onlara yardım eder. Ancak, çok sevdiği dedesinin ölümü üzerine oynadığı oyun ortaya çıkar. Piyano konusunda çalışmalarını sürdürerek küçük yaşta olmasına rağmen harika bir konsere imza atar.

Filmin Eğitimsel Açıdan İncelenmesi

Bu çalışmada, 2006 Oscar'larına İsviçre'nin aday adayı olan bu zekice kurgulanmış film üstün yetenekli çocukların durumları açısından incelenmiştir.

Vitus, etrafında olan biteni yüksek derecede dikkatle izlemekte ve dinlemektedir. Olaylara karşı fazla ilgili ve meraklıdır. Aynı zaman da öğrenmeye aşırı isteklidir. Sorduğu soruların yanıtını alamadığında ansiklopedilerden araştırarak bilgiye ulaşması bu isteğin bir göstergesidir. Üstün yetenekli çocuklar çok fazla soru sorarlar. Bu sorular çok derin ve çok ilginç olabilmektedir. Sorularının hemen ve ayrıntılı bir şekilde cevaplanmasını isterler ve üstünkörü verilen cevaplarla asla yetinmezler. Verilen kısa, yüzeysel ve mantıklı olmayan cevapları kabul etmezler (Saranlı, 2011). Üstün yetenekli/zekâlı çocukların yaşlarıyla karşılaştırıldığında öğrenme hızlarının çok yüksek olduğu görülmekte ve bu durum onların sürekli bilgi peşinde koşmalarına neden olmaktadır. Yaşadıkları çevre ve dünya hakkında hiç durmaksızın bilgi edinmeye çalışırlar. Bazıları olup biten her şeyi öğrenmek isterken bazıları da bir konudan diğerine ya da bir ilgi alanından diğerine atlayabilirler. Üstün yetenekli öğrenciler geniş ilgi alanlarına sahiptirler, etraflarında olup bitenlere karşı çok meraklıdır bu da çok soru sormalarına ve iyi birer gözlemci olmalarına katkı sağlar. Üstün zekâlı çocuklarda, çok küçük yaşlarda sahip oldukları merak nedeniyle olay ve nesnelere ayrıntılarına kadar gözleme ve nedenlerini merak etme durumları görülmektedir (Yavuzylmaz, 2012).

Vitus, yaşlarıyla iletişimde de problem yaşamaktadır. Gittiği anaokulunda etkinliklere katılmayarak bir köşe de ansiklopedi okuması bunu göstermektedir. Vitus, filmde de görüldüğü gibi akranları ya da yaşlıları ile muhatap olmak yerine hep kendinden yaşça büyük ve olgun insanlarla muhatap olmak istemektedir. Üstün zekâlı çocuklar her açıdan olduğu gibi sosyal açıdan da yaşlılarından daha olgun olmaktadır. Bu çocuklar yaşlarında da aynı olgunluğu ve aynı ilgi alanlarını ararlar. Bulamadıkları için de kendi yaşından büyük ama zihinsel düzeyleri kendininkine yakın olan çocuklarla arkadaşlık ederler (Davaslıgil, 2004).

Vitus kalabalıktan ve fazla ilgiden boşlanmamakta ve sosyalleşmekten kaçınmaktadır. Bunun göstergesi, evde verilen parti de kalabalıktan uzak bir köşede tek başına oturması ve parti de piyano çaldıktan sonra gösterilen ilgiden kaçarak yine bir köşeye saklanmasıdır. Üstün yetenekli çocukların sosyal olarak daha fazla sorun yaşadıklarını ve yaşlılarıyla daha az iletişim kurarak onların sosyal fikirlerine daha az duyarlılık gösterdikleri, çevrelerine ve topluma daha az uyum sağladıkları düşünülmektedir. Bu çocuklar, bilişsel gelişimine oranla daha az gelişmiş bir duyuşsal ve psikomotor gelişim gösterirler. Bu durum içsel uyumsuzluk (internal dyssynchrony) ve eşzamanlı olmayan gelişim olarak da kavramsallaştırılır. Bu çocuklar akranlarıyla karşılaştırıldığında gelişimsel

becerilerinin farklı olduğu ve olgunlaşma düzeyi arasında tutarsızlık yaşadıkları görülmektedir. Bu durumunun üstün yetenekli çocukların sosyal uyumsuzluk ve iletişim bozukluğu yaşamasına yol açabileceği öngörülmektedir (Terrassier, 2009). Yine filmde Vitus'un kendinden yaşça büyük bir kıza evlenme teklif etmesi ve bunu bilimsel olarak gerekçelendirmesi bu durumun bir örneğini oluşturabilir.

Vitus'un ailesinin onun üzerine çok fazla düşmesi, ona ait kararları kendilerinin vermeleri, ondan sürekli çalışmasını ve başarılı olmasını istemeleri onda normal bir çocuk olma isteğini uyandırmaktadır. Ailesinin bilhassa annesinin onun piyano alanındaki yeteneğini geliştirmesi ve çok daha iyi noktalara gelmesi konusundaki baskıcı tutumu karşısında bu isteği daha da artmıştır. Üstün yetenekli öğrencilerde bu şekilde normalleşme ve kendilerini gizleme (hidden gifted) durumları ile karşılaşmaktadır. Bazen bu tip sorunlar beklenmedik başarısızlık (underachievement) denilen, normallerden bile daha az başarı gösterme durumuna yol açabilmektedir (Sak, 2010; Tortop, 2015b). Atabay (2004)'a göre üstün yetenekli bireyler iyi bir eğitim aldıklarında sosyal ilişkilerinde, kişilik gelişimlerinde ve psikolojik açıdan olumlu gelişmeler yaşanacaktır. Ancak bu süreçte anne-babalar hatalı davranış ve yanlış tutumlar sergileyerek üstün yetenekli çocuk ve ergenlerin sosyal uyum ve davranış problemi göstermelerine yol açabilmektedirler. Ailelerin ilgisiz veya aşırı ilgili davranmaları üstün yetenekli çocuklar için sorun oluşturmaktadır. Aile üstün yeteneği olan çocuğunun var olan yetenekleri doğrultusunda ihtiyaç duyduğu eğitimi göz ardı ettiğinden de çocuğun yeteneği körelebilir. Ailenin çocuğa aşırı ilgi gösterdiği ve çocuğu ilgi alanı dışındaki konulara yönlendirdiği durumlar da çocuk sıkılabılır ve mutsuz olabilir. Bu durum, çocukları her yönden özellikle motivasyonları, sosyal ilişkileri ve duygusal gelişimleri yönünden olumsuz etkilemektedir (Bulut, 1993; Sak, 2010).

Vitus, üstün bir planlama ve problem çözme yeteneğine sahiptir. Üstün yeteneği olduğu halde doktorları ve ailesini kandırarak normal bir çocuk gibi davranabilmesi üstün bir zekâyâ ve planlama becerisine sahip olduğunu göstermektedir. Şahin'e (1996) göre üstün yetenekli çocuklar, çevrelerindeki olayları hızlı kavrama yetenekleriyle beraber daha gerçekçi ve çözüme yönelik yaklaşımlarda bulunabilirler. Bu çocuklar inandıkları düşüncelerden kolay kolay vazgeçmezler, risk alabilme özellikleri vardır, mizah ve estetik anlayışları gelişmiştir (Çiğerci, 2006) Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimiyle ilgili çalışan Manning, Glasner ve Smith (1996)'ya göre üstün yetenekli öğrencilerin büyük bir kısmı, üstün yetenekli olmayan öğrencilere göre üstbilişsel becerilerini daha düzenli, sık ve ustalıkla kullanmaktadırlar. Schraw ve Graham (1997)'ye göre üstbilişsel bilginin gelişimi deneyimle ilişkili iken üstbilişsel becerinin (özellikle planlama ve izleme) gelişimi yetenekle ilgilidir. Bunun sonucu olarak üstün

zekâyâya sahip olan çocuklar üstbilişsel bilgi gelişimi açısından aynı deneyime sahip ortalama bir öğrenciden farklı değil iken, üstbilişsel beceri söz konusu olduğunda daha yüksek başarı göstermektedirler. Ancak, Tortop (2014) üstün yetenekli öğrenciler ve normal öğrencilerin bilim öğrenmedeki üst-bilişsel becerilerinde farklılık olmadığını bulmuştur. Bunu da, üstün yetenekliler eğitiminde üstbilişsel becerilerin gelişimi için eğitim veren kurumlarda bu alanın ihmal edilmiş olabileceği şeklinde yorumlamıştır.

Vitus, çevresinde ki olaylara karşı oldukça hassas ve duyarlı bir çocuktur. Babasının ve büyükbabasının maddi açıdan zor durumda olduklarını fark edip buna çözüm olarak risk alıp borsaya girmesi ve kazandığı yüksek miktarda para ile onlara yardım etmesi bunu kanıtlamaktadır. Birçok üstün zekâli ve yetenekli çocuk daha az benmerkezci ve yaşlılarına göre başkalarının duygu ve ihtiyaçlarına karşı daha duyarlıdır. Ayrıca başkalarına karşı çok merhametli ve koruyucu tutum içerisindedirler ve kolayca gözyaşlarına boğulabilirler (Şenol, 2011). Üstün yetenekli çocukların aileleri yaşadıkları sıkıntıları gereğinden fazla çocuklarıyla paylaşırsa ya da onlara bu sıkıntıları yansıtırlarsa çocukların bu problemlerle ilgili ciddi şekilde kaygılanmasına ve kendilerini sosyal ortamlardan geri çekmesine neden olabilir (Porter, 1999).

Dabrowski (1972) teorisinde, bir kişinin bir uyarana yüksek tepki vermesine karşılık gelen “aşırı duyarlılık” (overexcitability) kavramını ortaya koymuştur. Bu kavram, üstün zekâyâ ve üstün yeteneğe sahip kişilerde gözlemlenen farklı gelişimsel ve duyuşsal alanlardaki yoğunluk ve duyarlılığa açıklık getirmiştir. Üstün yetenekli bireylerin gelişim özelliklerine bağlı olarak bazı alanlarda içerden ya da dışarıdan gelebilecek uyarıcılara verdikleri tepkilerin yoğunluğunda farklılıklar olduğunu gözlemiştir. Dabrowski, sanatçılar ve üstün yetenekli öğrenciler ile olan çalışmalarında bireylerin sezgisel olarak bazı uyarıcı türlerine doğru özel bir çekim hissettiklerini fark etmiştir. Ayrıca, bu bireylerin duyarlılıklarının beş farklı alanda belirginleştiğini de ortaya koymuştur. Bazı bireyler tüm alanlarda, bazıları ise daha az, belki bir veya iki alanda duyarlı bir tutku ve yoğunluk göstermişlerdir. Bu alanlar; psikomotor aşırı duyarlılık, duyularla ilgili aşırı duyarlılık, imgeleme gücündeki aşırı duyarlılık, zihinsel aşırı duyarlılık, duyuşsal aşırı duyarlılıktır. Dabrowski ve onu takip eden araştırmacılar, bu aşırı duyarlılık alanlarında üstün yetenekli çocukların normal gelişim gösteren akranlarına oranla daha fazla yoğunluk gösterdiği gözlemiştir (Yakmacı, 2002; Tortop, 2015a).

Vitus, sadece akademik değil sanat alanında örneğin piyano konusunda ve akıl oyunlarında örneğin satrançta da üstün bir yeteneğe sahiptir. 4 yaşında mükemmel bir şekilde piyano çalabilmektedir. Küçük yaşta ve başarıyla büyük bir konser vererek de bu yeteneğini gözler önüne sermiştir. Üstün yetenekli çocuklar, 10 yaş öncesinde her hangi bir alanda üstün performans gösterirse bu duruma *dahi*

çocuk (prodigy) adı verilir (Sak, 2010). Bu çocukları diğerlerinden ayıran en önemli özelliklerden biri, çocukluk yıllarında yetişkinlerin sahip olduğu yetenek düzeylerine ulaşmalarıdır (Feldman, 1986). Üstün yetenekli çocuklar erken yaşlarda bir veya daha fazla alanda oldukça hızlı gelişim gösterirler ve bu yıllarda olağanüstü düzeyde yüksek performansa sahip olurlar. Üstün yetenekli çocukların sahip olduğu yetenekler zengin geçmiş yaşantı gerektirmeyen ve çocukların rahatlıkla uğraşabilecekleri alanlarda görülür. Bu çocuklar genellikle müzik ve satranç alanlarında yoğunlaşırken; görsel sanatlar, matematik ve yaratıcı yazın alanlarında ise bu çocuklarla bazen karşılaşılabilir (Sak, 2010).

Vitus'un piyano alanında yeteneğinin gelişiminde o alanda en yetenekli kişiden eğitim alması konusunda aile yönlendirmesi yapılmıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili müfredat farklılaştırma modellerine bakıldığında üstün yetenekli öğrencinin o yetenek alanındaki kişilerle ile karşılaştırılmasına önem verilmektedir. Örneğin Maker (1982) müfredat farklılaştırma modelinde ürün boyutundaki farklılaşmada o alandaki kişilerin ürünlerine yakın olması ve gerçek değerlendiricilerin değerlendirmesi önerilmektedir. Yine Tomlinson ve arkadaşlarının (2002)'un ortaya attığı Paralel Müfredat Modeli'nde de farkındalık müfredatında üstün yetenekli öğrencinin yetenek alanındaki kişilerin çektiği zorlukları farketmeleri için onlarla karşılaştırılması önerilir. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitim stratejilerinden biri olan mentörlük stratejisinde de bu filmdeki gibi doğru ve en etkili strateji olduğu görülmektedir (Sak, 2010). Ülkemizde üstün yeteneklilerin eğitiminde mentörlük ve e-mentörlük stratejisini kullanan ÜYÜKEP de üstün yetenekli genç bilim insanlarının eğitiminde yine üstün yetenekli bilim insanlarının mentörlüğü ile yapılması gerektiği fikrini uygulamaya dökmektedir (Tortop, 2013, Tortop ve Ersoy, 2015; Tortop, 2015b).

Bu çalışmada, Vitus filmi üstün yetenekliler eğitimine katkı sağlaması açısından incelenmiştir. Filmin yukarıda belirtilen hususlar açısından eğitici özellikleri bulunmaktadır.

Kaynaklar

- Bulut, I. (1993). *Rub hastalığının aile işlevlerine etkisi*, Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Ankara.
- Çiğerci, C. Z. (2006), *Üstün yetenekli olan ve olmayan ergenlerde benlik saygısı, başkalarının algılaması ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler (orta öğretim ve düz lise karşılaştırması)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çamdeviren, Ş. (2014). *Bilim ve sanat merkezine (bilsen) devam eden üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler (Sakarya ili örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

- Davashgil, Ü. (2004). "Üstün Çocuklar", *Yer aldığı eser R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A. E. Bilgili (Ed.), Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları: 63, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi:1.
- Manning, B. H., Glasner, S. E., & Smith, E. R. (1996). The self-regulated learning aspect of metacognition: A component of gifted education. *Roeper Review*, 18(3), 217-223.
- Porter, L. (1999). *Gifted young children*, Buckingham, Open University Pres.
- Sak, U. (2010). *Üstün zekâlılar tanımlanmaları eğitimleri özellikleri*. Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- Saraç, S., Önder, A., & Karakelle, S. (2014). *Üstbiliş, zekâ ve metinden öğrenme performansı arasındaki ilişkiler*, Eğitim ve Bilim. Cilt 39, Sayı 173.
- Saranlı, A.G. (2011). *Üstün yetenekli çocukların ailelerine yönelik geliştirilen aile rehberliği programlarının etkililiğinin incelenmesi*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Schraw, G. & Graham, T. (1997). Helping gifted students develop metacognitive awareness. *Roeper Review*. 20 (1), 4-8.
- Şahin, A. (1996). *Üstün Yetenek. Yaşadıkça Eğitim. Sayı:47* İstanbul.
- Şenol, C. (2011). *Üstün yeteneklilere eğitim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Terrassier, J.C. (2009). Intellectually precocious children. *Archives de Pédiatrie*. 16(12), 1603-1606.
- Tomlinson, C. A., Kaplan, S. N., Renzulli, J. S., Purcell, J., Leppien, J., & Burns, D. E. (2002). *The parallel curriculum: A design to develop high potential and challenge high-ability learners*. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Tortop, H.S. (2013). A new model program for academically gifted students in turkey: overview of the education program for the gifted students' bridge with university (EPGBU). *Journal for the Education of the Young Scientist and Giftedness*, 1(2), 21-31.
- Tortop, H.S. (2015). A comparison of gifted and non-gifted students' self-regulation skills for science learning. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 3(1), 42-57.
- Tortop, H.S., & Eker, C. (2014). Üstün yetenekliler eğitim programlarında öz-düzenlemeli öğrenme neden yer almalıdır?. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 23-41.
- Tortop, H.S. (2015a). *Üstün zekâlılar eğitiminde farklılaştırılmış öğretim müfredat farklılaştırma modelleri*. Düzce: Genç Bilge Yayıncılık.
- Tortop, H.S. (2015b). *Üstün yetenekliler üniversite köprüsü eğitim programı üyükep modeli*. Düzce: Genç Bilge Yayıncılık.
- Yakmacı G, B. (2002). *Üstün yeteneklilerin belirlenmesinde yardımcı yeni bir yaklaşım: Dabrowski'nin aşırı duyarlılık alanları*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuzyılmaz, B. (2012). *Bilim ve sanat merkezlerine devam eden 7-11 yaş üstün yetenekli çocuklara verilecek sanat eğitiminin niteliği*, Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Samsun.

